

RIJKE DAN OOK, MAGTIGER DAN OOK

De politieke invloed van de rijken in Nederland

Auteurs

Inge van de Brug, onderzoeker Oxfam Novib

Bram Joanknecht, expert economische gelijkheid Oxfam Novib

Onderzoek

Dr. Frederik Heitmüller

Open State Foundation

Oxfam Novib

De methodologie van dit rapport is beschikbaar op aanvraag. Voor vragen of opmerkingen over dit rapport kunt u terecht bij Bram Joanknecht (bram.joanknecht@oxfamnovib.nl).

Inhoud

Inleiding	3
1. Vermogensongelijkheid	4
2. Giften aan politieke partijen	6
3. De lobbydraaideur	10
4. Beperk de invloed van superrijken en bescherm de democratie	13
Verantwoording	15

Inleiding

Charlene de Carvalho-Heineken ontwijkt voor miljoenen aan belasting. De steenrijke eigenaren van Bavaria en Van Oord lobbyen voor enorme belastingvoordelen voor hun families. Zakenman Peter Poot doneert honderdduizenden euro's aan Forum voor Democratie. En ministers als Cora van Nieuwenhuizen stappen mét al hun *inside* kennis en netwerken over naar goedbetaalde lobbyfuncties in het bedrijfsleven.

Superrijken en grote bedrijven kopen zo politieke invloed op een schaal waar de gemiddelde Nederlander alleen maar van kan dromen.

Dat is niet alleen onrechtvaardig, maar ook een gevaar voor de democratie. Steeds vaker wordt economische macht omgezet in politieke macht – er is een steeds rijkere bovenklasse die veel invloed heeft. Burgers voelen zich machteloos tegenover overheidsbesluiten die ingestoken zijn door rijke Nederlanders en grote bedrijven voor hun eigen financiële gewin. Belastingregels bevoordelen mensen die toch al rijk zijn, in plaats van het algemeen belang te dienen.

Oxfam Novib, Open State Foundation en onafhankelijk onderzoeker dr. Frederik Heitmüller onderzochten hoe de allerrijksten in Nederland hun vermogen en macht aanwenden om invloed uit te oefenen op politieke besluiten. En hoe de lobbydraaideur daaraan bijdraagt. We presenteren hier de belangrijkste uitkomsten van dit onderzoek én doen aanbevelingen: hoe kunnen we die oneerlijke invloed beperken? Dát we dit moeten doen staat buiten kijf als we de politieke gelijkheid – het fundament van onze democratie – serieus nemen.

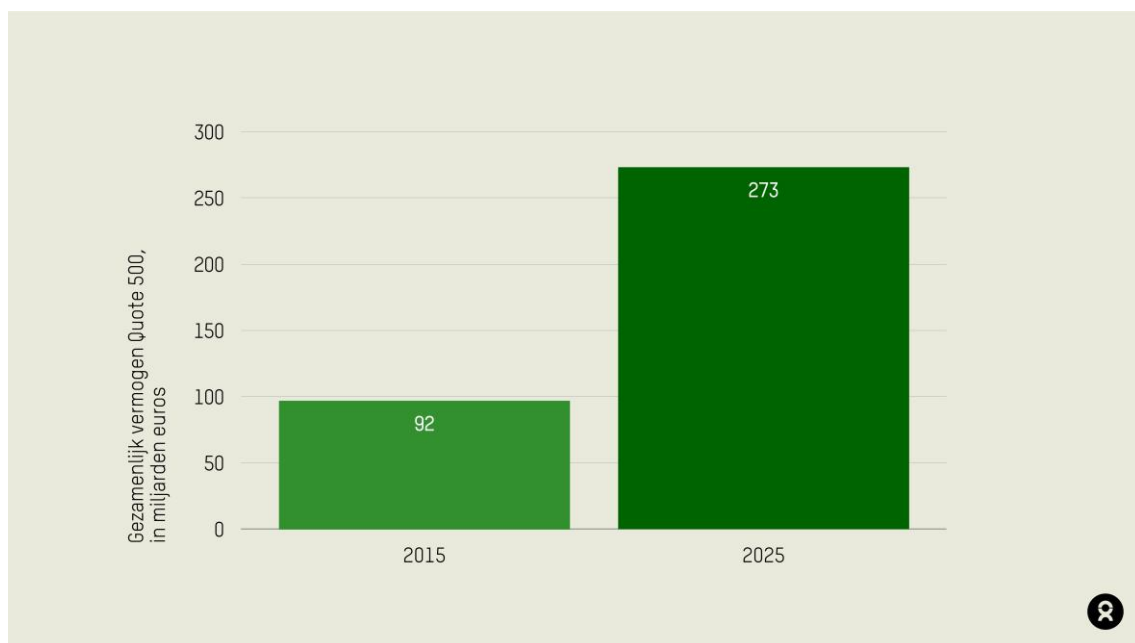
1. Vermogensongelijkheid

De Quote 500 is een goede graadmeter van de ongelijkheid in Nederland. Deze lijst van 500 rijkste Nederlanders, jaarlijks gepubliceerd door zakenblad Quote, toont aan hoe de rijken steeds rijker worden. In 2025 steeg hun gezamenlijke vermogen opnieuw met 8% tot € 273 miljard.

Ter vergelijking: dat is 5x zoveel als de overheid uitgeeft aan onderwijs en 2x zoveel als naar gezondheidszorg gaat.

Tien jaar geleden was de Quote 500 nog goed voor € 92 miljard. Nu bezitten ze volgens Quote drie keer zoveel: 0,003% van de Nederlandse bevolking heeft 9% van het totale vermogen in handen. Waar een rijke Nederlander tien jaar geleden genoeg had aan € 41 miljoen voor een plekje in de Quote 500, is dat nu € 140 miljoen. Wil je dit met een modaal salaris (€ 46.000 per jaar) bij elkaar verdienen, dan moet je meer dan 3.000 jaar werken.

Figuur 1: Gezamenlijk vermogen rijkste 500 Nederlanders verdrievoudigd in tien jaar tijd naar 273 miljard

Terwijl meer dan 1 miljoen huishoudens kampt met schulden¹, zagen de tien rijkste Nederlanders hun vermogen in 2025 groeien met € 6,5 miljard. Vier van die tien hebben daar bovendien weinig voor hoeven doen: zij erfden hun vermogen.

¹ Dit zijn bijvoorbeeld huishoudens met een hypotheekschuld die hoger is dan de waarde van hun huis, maar ook studenten of zelfstandigen met een lening, en mensen met een schuld bij de belastingdienst.

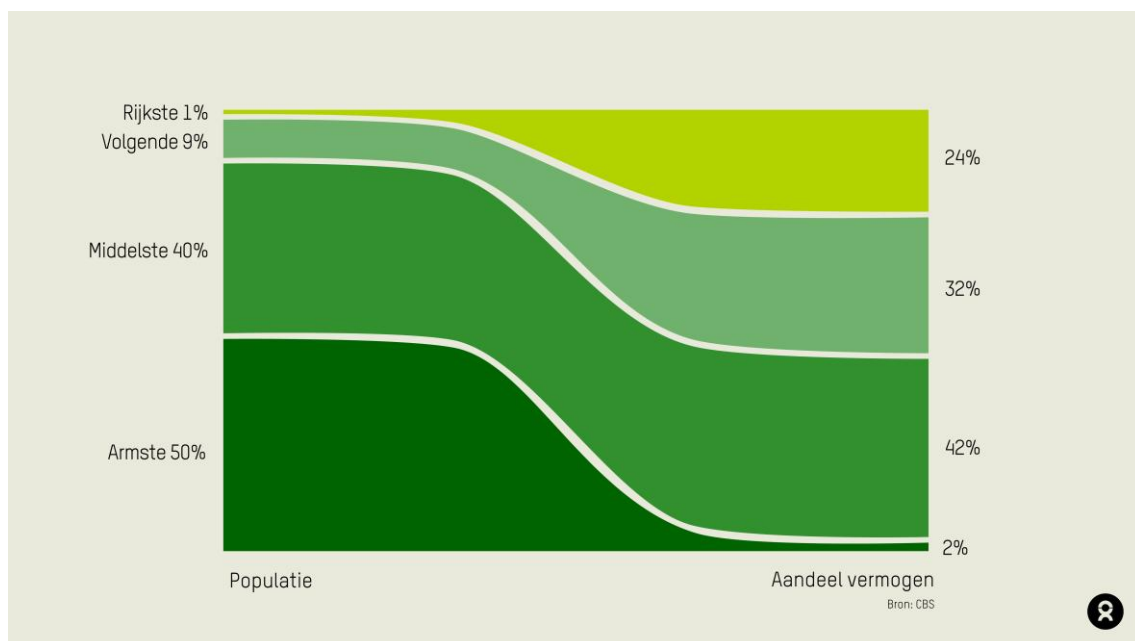
Rijk, rijker, rijkst door belastingontwijking

Mannen domineren de Quote 500. De lijst telt slechts 46 vrouwen, van wie driekwart haar geld heeft geërfd. Toch staat een vrouw op nummer 1: Charlene de Carvalho-Heineken. Haar vermogen wordt geschat op € 12 miljard, grotendeels uit de erfenis van biermagnaat Freddy Heineken. In 2024 onthulde NRC hoe De Carvalho-Heineken via een geraffineerde constructie slechts 2,5% belasting betaalde over de winst uit haar Heineken-aandelen. Volgens de regels bedroeg deze dividendbelasting 15%. Maar De Carvalho-Heineken sluisde honderden miljoenen euro's aan dividend naar belastingparadijs Jersey, via een brievenbusfirma in Luxemburg. Zo liep de Nederlandse schatkist jaarlijks zo'n € 30 miljoen aan belastinginkomsten mis. Na een regeringsmaatregel (2024) tegen dit soort misbruik, tuigde de in Zwitserland wonende De Carvalho-Heineken een nieuwe constructie op. Ze krijgt nu telkens een deel van haar aandelenkapitaal terug, in plaats van dividend. Nu hoeft ze helemaal geen dividendbelasting meer te betalen.

Regressief belastingstelsel

Ook buiten de 500 allerrijksten is vermogen in Nederland oneerlijk verdeeld. De rijkste 10% bezit meer dan de helft (56%) van alle vermogen in ons land, volgens het CBS. En de rijkste 1% heeft zelfs bijna een kwart van het Nederlands vermogen in handen. Intussen moet de armere helft van Nederland het doen met 2% van het totale vermogen.

Figuur 2: De rijkste 1% van Nederland bezit 24% van het vermogen

Belastingongelijkheid is een belangrijke oorzaak van die scheve vermogensverhouding. Als je een inkomen uit loon hebt, betaal je veel meer belasting dan iemand die geld verdient aan kapitaal (aandelen bijvoorbeeld, of vastgoed of ondernemingen). Miljardairs betalen gemiddeld 20% belasting over hun inkomen, terwijl Nederlanders met een gemiddeld inkomen 45% belasting betalen. Terwijl veel Nederlanders denken dat we een progressief belastingstelsel hebben, is het dus in feite regressief². Dit betekent dat hoe rijker je bent, hoe minder belasting je relatief betaalt.

² <https://gabriel-zucman.eu/files/report-g20.pdf>

2. Giften aan politieke partijen

Eén euro, één stem?

Het is bekend: geld maakt geld. Je hebt geld nodig om rijker te worden, bijvoorbeeld voor de aanschaf van lucratieve aandelen of vastgoed. Maar met geld kun je in Nederland ook politieke invloed kopen. Grote bedrijven en superrijke individuen zetten hun kapitaal ruimhartig in om de politieke partijen te steunen die hun (financiële) belangen behartigen.

Ook deze politieke beïnvloeding is een toonbeeld van de ongelijkheid in Nederland, en iets waar de gemiddelde Nederlander alleen maar van kan dromen. Die kan geen sjeik diner voor politici organiseren, met duurbetaalde sprekers op een toplocatie. Dat is precies wat grote familiebedrijven in 2023 wel deden, om te lobbyen voor hun eigen belastingvoordelen.

De lobby van grote familiebedrijven

De vermogende familie Swinkels van bierconcern Bavaria en de Van Oords van het gelijknamige baggerbedrijf vonden dat hun erfgenamen moesten profiteren van een belastingkorting die eigenlijk bedoeld was voor kleine ondernemers. Deze 'bedrijfsopvolgingsregeling' moest ervoor zorgen dat een bakkerszoon de bakkerij van zijn vader kon overnemen zonder failliet te gaan aan de erfbelasting. Swinkels en Van Oord wilden dat ook hun familieleden de waardevolle bedrijfsaandelen konden erven tegen een zeer laag belastingtarief.

Met behulp van de belangenvereniging van grote familiebedrijven (FamilieBedrijven Nederland) kregen de rijke families hun zin na een jarenlange uitgekiende lobby, waarbij geld geen rol speelde en de contacten met partijen als CDA (Swinkels is prominent lid van de CDA Businessclub) en VVD nauw waren. Dit besluit ging regelrecht in tegen de adviezen van het Centraal Planbureau, de Raad van State en de demissionair minister om het niet te doen. Maar het zou de rijke families tientallen tot honderden miljoenen opleveren. 'Bedankt Inge', appte Bavaria-CEO Peer Swinkels aan CDA-Kamerlid Inge van Dijk, direct na het beslissende Kamerdebat.

Helaas voor de grote familiebedrijven bleek het lobbysucces in strijd met Europese regels en in 2025 werd de regeling teruggedraaid. Maar het laat zien hoe groot de invloed van rijke lobbyclubs op de politieke besluitvorming is.

Politieke donaties van bedrijven

Bedrijven doneren royaal aan politieke partijen. Waarschijnlijk kopen ze daarmee ook invloed, hoewel het vaak lastig is om een directe relatie aan te tonen tussen grote donaties en politieke standpunten of besluiten.

Voorals rechtse partijen worden goed bedeeld door bedrijven. Ruim driekwart van de giften aan VVD, SGP en BVNL kwam van bedrijven of stichtingen, blijkt uit informatie over de vijf maanden voorafgaand aan de Tweede Kamerverkiezingen van 2025³. Groen-Links-PvdA en SP accepteren geen giften van bedrijven. Van de linkse partijen vormt Volt de uitzondering: hun giften zijn in deze periode voor ruim de helft afkomstig van bedrijven en stichtingen.

³ Alleen partijen met een totaalbedrag aan giften hoger dan 10 duizend euro zijn hierin meegenomen.

Bedrijven doneren vaak op strategisch belangrijke momenten. Zo doneerde de holding-maatschappij van privéjetbedrijf KiMi Aviation een maand voor de verkiezingen van november 2023 € 100.000 aan de VVD. Juist op het moment dat de maatschappelijke ophef over de vervuulende, dure privéjets was gegroeid, en sommige partijen openlijk pleitten voor een verbod.

Bij de verkiezingen van 2025 combineerde een groep rijke ondernemers een intensieve lobby met aanzienlijke donaties aan D66. De groep, 'Stem voor Stabiliteit', wilde een centrumrechts kabinet van D66, CDA en VVD, zonder GroenLinks-PvdA. Dat zou beter zijn voor het ondernemingsklimaat in Nederland. Dankzij hun grote financiële injecties kon D66 onder meer veel geld uitgeven aan haar succesvolle tv- en sociale media-advertenties – meer dan alle andere partijen.

Toen een van deze ondernemers, Hans Wijers, in zijn invloedrijke positie als informateur toch openstond voor een coalitie met GroenLinks-PvdA, werden zijn uitspraken gelekt naar NRC. Wijers moest aftreden. De Volkskrant reconstrueerde daarna dat het lek waarschijnlijk uit kringen van 'Stem voor Stabiliteit' kwam: een afrekening om het doel van de rijke ondernemers veilig te stellen?

Giften van Quote 500-leden

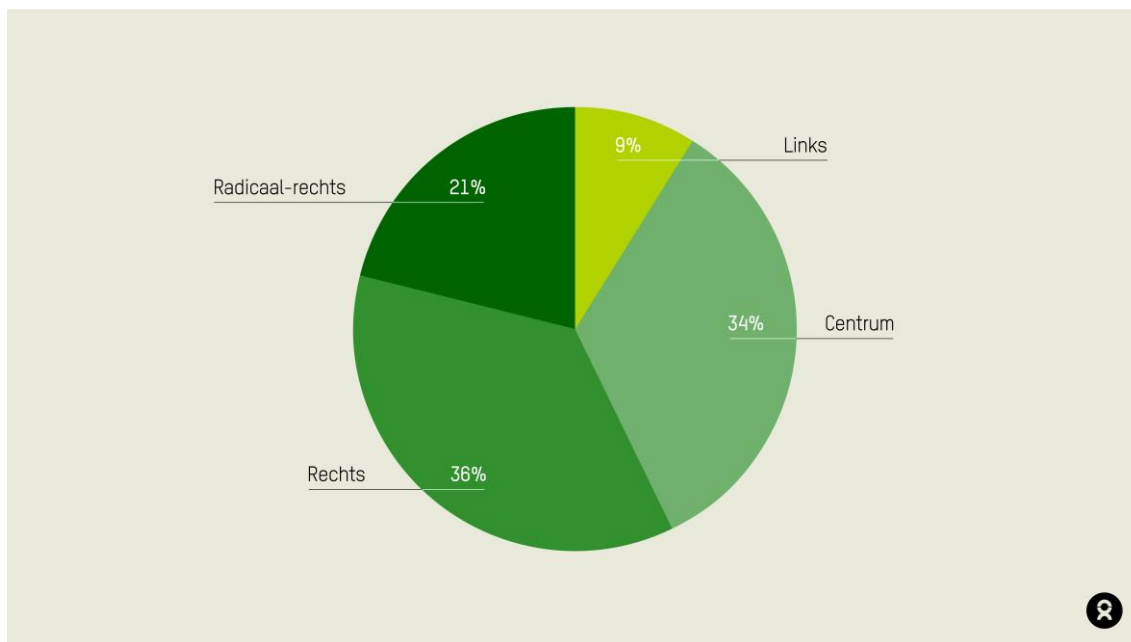
In aanloop naar de Tweede Kamerverkiezingen van 2021 waren er duidelijke aanwijzingen dat superrijke individuen invloed probeerden te kopen door een groot bedrag te doneren aan een politieke partij. Zo zette het CDA MKB-vriendelijke maatregelen in het verkiezingsprogramma na een gift van 1,2 miljoen euro van oud-Quote 500-lid Hans van der Wind. Bovendien had hij volgens een gelekte interne notitie een vinger in de pap bij het aanstellen van Wopke Hoekstra als lijsttrekker in plaats van Hugo de Jonge. Ook een gift van 1 miljoen aan D66 en € 350.000 aan de Partij voor de Dieren rond diezelfde verkiezingen deed veel stof opwaaien. Techondernemer en Quote 500-lid Steven Schuurman verklaarde openlijk dat hij met zijn giften wilde bijdragen aan ambitieuze klimaatplannen, wat in het publieke debat de vraag opriep of zulke gerichte giften wenselijk zijn.

Mede naar aanleiding hiervan werden in 2023 de regels aangescherpt en werden giften boven € 100.000 verboden. Een analyse van grote giften (boven € 10.000) van de afgelopen drie jaar laat echter zien dat veel Quote 500-leden nog steeds diep in de buidel tasten om politieke partijen te sponsoren. Van het totaalbedrag van zo'n 14 miljoen dat partijen binnenhaalden, is 2,3 miljoen afkomstig van huidige of voormalig Quote 500-leden of hun bedrijven⁴, oftewel 17%. Van deze 2,3 miljoen ging het merendeel (57%) naar rechtse partijen – en 21% zelfs naar radicaal rechts⁵. De Quote 500-leden doneerden slechts € 200.000 (9%) aan linkse partijen.

⁴ Hierin zijn individuen (en hun bedrijven) meegeteld die tussen 2020 en 2025 in de Quote 500 stonden.

⁵ Hieronder vallen volgens het Montesquieu Instituut de PVV, FvD, JA21 en BVNL: https://www.montesquieu-instituut.nl/id/vm7nmtgq2uxi/nieuws/vier_tinten_uiteerst_rechts_radicaal.

Figuur 3: Grote giften van (voormalig) Quote 500-leden of hun bedrijven gingen afgelopen drie jaar merendeels naar rechtse partijen

In het verkiezingsjaar 2025 zijn elf (voormalig) Quote-500 leden en hun bedrijven verantwoordelijk voor 1 miljoen (20%) van het totaalbedrag van 5 miljoen dat politieke partijen hebben ontvangen uit grote giften. Elf personen die behoren tot de 0,003% rijkste Nederlanders hebben daarmee een ongekennde invloed op de financiering van een aantal politieke partijen. De overige 4 miljoen kwam van meer dan 200 andere personen en organisaties.

Quote 500-leden belangrijke geldschieter van radicaal rechts

De giften van de (voormalig) Quote 500-leden gingen ook in 2025 voornamelijk naar centrum- en rechtse partijen: D66 ontving meer dan € 300.000, Forum voor Democratie € 200.000, en ook de VVD en JA21 kregen ieder minimaal een ton van de rijkste Nederlanders. De enige linkse partij die een ton (of meer) ontving was Volt. Van de 1 miljoen die (voormalig) Quote 500-leden doneerden in 2025 ging 86% naar centrum-of rechtse partijen, en slechts 14% naar linkse partijen.

Bovendien is het noemenswaardig dat een derde van het totaalbedrag aan giften van Quote 500-leden naar JA21 en Forum voor Democratie ging. Daarmee zijn de (voormalig) Quote 500-leden in 2025 verantwoordelijk voor 72% van de donatie-inkomsten van radicaal rechtse partijen⁶.

Kijk je naar alle donateurs van politieke partijen, dan ontstaat een heel ander beeld. Van het totaal aan donaties ging in 2025 de helft naar linkse partijen en slechts 9% naar radicaal-rechtse partijen.

⁶ De PVV en BVNL rapporteerden geen grote giften (> 10.000) in 2025.

Tabel 1: Verdeling Quote 500-giften (> € 10.000) naar politieke kleur in 2025, vergeleken met alle giften (inclusief Quote 500)

Partijfamilie	Alle giften	Giften van Quote 500-leden	Vershil
Links	50%	14%	-36%
Centrum	28%	37%	9%
Rechts	13%	16%	4%
Radicaal rechts	9%	33%	24%

Dit laat zien dat de invloed van de rijkste Nederlanders via giften niet evenredig verdeeld is over het politieke spectrum. Het is waarschijnlijk geen toeval dat linkse partijen, die bijvoorbeeld de mogelijkheden tot belastingontwijking willen inperken, klimaatambities willen opschroeven en staan voor wetgeving voor Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (IMVO), minder geld krijgen van bedrijven en de superrijken.

De grote geldschietters uit de Quote 500

Een klein aantal gulle gevers kan voor politieke partijen een groot verschil maken. Zo doneerde vastgoedmiljonair Chris Thünnessen in het verleden aan Pim Fortuyn en Rita Verdonk, en steunde hij recentelijk (via zijn bedrijf Metterwoon Vastgoed B.V.) de VVD met € 100.000. Met nogmaals dat bedrag gaf Thünnessen ook de oprichting van JA21 een financiële impuls. Rond de eeuwwisseling was Chris Thünnessen in opspraak geraakt nadat Metterwoon door de Woonbond werd uitgeroepen tot slechtste verhuurder van het jaar.

Bij Forum voor Democratie is Peter Poot een van de belangrijkste geldschietters. Poot is directeur van Chipshol, de omstreden gebiedsontwikkelaar die procedeerde tegen de staat over bouwgrond bij Schiphol. Verschillende bedrijven en stichtingen rondom de broers Jan en Peter Poot doneerden in de verkiezingsjaren 2023 en 2025 in totaal € 373.000 aan Forum voor Democratie en BVNL (een afsplitsing van Forum).

Voor progressieve partijen is Steven Schuurman een belangrijke sponsor. Via zijn stichting *The Dreamery Foundation* schonk hij € 100.000 aan Volt en aan D66, en €20.000 aan zowel GroenLinks als PvdA. In het verleden ontving ook de Partij voor de Dieren giften van Schuurman.

Thünnessen en Schuurman staan beiden in 2025 in de Quote 500. Poot stond in 2020 op de lijst.

3. De lobbydraaideur

Grote bedrijven en steenrijke Nederlanders hebben dus via kapitaalkrachtige lobbynetwerken en partijdonaties een vinger in de pap bij politieke besluitvormers. Maar ze hebben nóg een beïnvloedingsmiddel om hun financiële belangen veilig te stellen: de lobbydraaideur. Ben je voormalig politicus, dan heb je een kostbaar netwerk van mensen en informatie dat je kunt gebruiken om beleid te beïnvloeden. En dat doen politici dan ook veelvuldig om commerciële belangen te behartigen.

Alleen al in de afgelopen drie maanden kwamen er drie gevallen aan het licht van (oud-)ministers die hun politieke invloed gebruikten (of misbruikten), allen van de VVD. Zo lijkt het erop dat demissionair minister Mariëlle Paul (Sociale Zaken) zich recent voor het karretje van uitzendbedrijven liet spannen, door een plan van tafel te vegen dat hen zou verbieden om arbeidsmigranten onder het minimumloon te betalen in ruil voor woonruimte. NRC onthulde dat minister Sander Dekker wel erg warme banden onderhield met de gokbranche (zie kader), en Follow the Money maakte inzichtelijk hoe Ard van der Steur (voormalig minister van Veiligheid en Justitie) ervoor zorgde dat 5000 beveiligingsmedewerkers konden fluiten naar betere arbeidsvoorwaarden. Als werkgeversvoorzitter van de veiligheidsbranche zette hij de vakbond onder financiële druk om zich terug te trekken uit de cao, wat de vakbond vervolgens ook deed.

De warme banden tussen minister Dekker en de gokbranche

Dat politici niet altijd even zorgvuldig omgaan met hun politieke macht, bleek onlangs uit onderzoek van NRC naar de wet waarmee online gokken in 2021 gelegaliseerd werd. Rutte III minister Sander Dekker (VVD) had in de aanloop naar die wet uitvoerig contact met de gokbranche. Dekker belde en appte met hun vertegenwoordigers, reageerde snel op hun vragen en hield ze op de hoogte van de ontwikkelingen in het kabinet en het parlement. Toen de Tweede Kamer in 2020 stappen zette richting legalisering, appte een gokbranchevertegenwoordiger naar Dekker: 'Gelukt! Fijn! Eindelijk door. *Well done!*' In 2023 bleek dat het nieuwe gokbeleid had geleid tot een half miljoen nieuwe gokkers, waaronder veel jonge probleemspelers.

Een vervolgcarière als lobbyist

Na hun termijn vervolgen Kamerleden, staatssecretarissen en ministers hun weg, uitgerust met de kennis, kunde en vooral ook het politieke netwerk opgedaan tijdens hun functie. Hoe gebruiken zij die informatie en netwerken, en wanneer is dit problematisch? Het is een grijs gebied, er zijn maar beperkt regels, en vaak moeten we als burgers vertrouwen op het morele kompas van politici.

Wij maken onderscheid tussen vervolgfuncties die het publieke belang dienen enerzijds (zoals bij de overheid of een maatschappelijke organisatie), en vervolgfuncties bij bedrijven en brancheorganisaties anderzijds. Dat laatste noemen wij de 'lobbydraaideur', waarbij het netwerk dat is opgedaan als minister, staatssecretaris of Kamerlid wordt ingezet om specifieke, vaak zakelijke, belangen te behartigen.

Uit onze analyse van de vervolgfuncties van alle oud-Kamerleden die actief waren tussen maart 2021 en december 2023 blijkt dat behoorlijk wat Kamerleden overstappen naar maatschappelijke organisaties (23%) of de overheid (22%), maar dat ook bijna een derde (32%) de overstap maakt naar lobbyist binnen het bedrijfsleven, een brancheorganisatie of lobbybureau. De VVD levert de meeste lobbyisten; van de in totaal 99 gevonden lobbyfuncties worden er 28 door voormalig VVD-Kamerleden vervuld.

Dubieuze draaideurgevallen: van minister naar branchevertegenwoordiger

Soms anticiperen ministers al op hun vervolgcarrière als ze nog lid van de regering zijn. Dan misbruiken ze hun positie voor commercieel of eigenbelang. Voormalig minister van Infrastructuur en Waterstaat Cora van Nieuwenhuizen (VVD) is een bekend voorbeeld van dit soort belangenverstrengeling. Zij wist in 2021 al dat ze lobbyist zou worden voor de branchevereniging van energiebedrijven (Energie-Nederland), toen ze als minister nog in de Ministeriële Commissie Klimaat en Energie zat.

Een ander voorbeeld van de lobbydraaideur is ex-minister en -staatssecretaris Raymond Knops (CDA) van Binnenlandse Zaken. Vanaf 2023, anderhalf jaar na zijn termijn als minister, zette hij zijn contacten en kennis van defensiedossiers in als voorzitter van defensie-branchevereniging NIDV. Mark Harbers (VVD), voormalig minister van Infrastructuur en Waterstaat, was er nog sneller bij: een jaar na zijn ambtstermijn trad hij aan als voorzitter van de branchevereniging van installatiebedrijven Techniek Nederland.

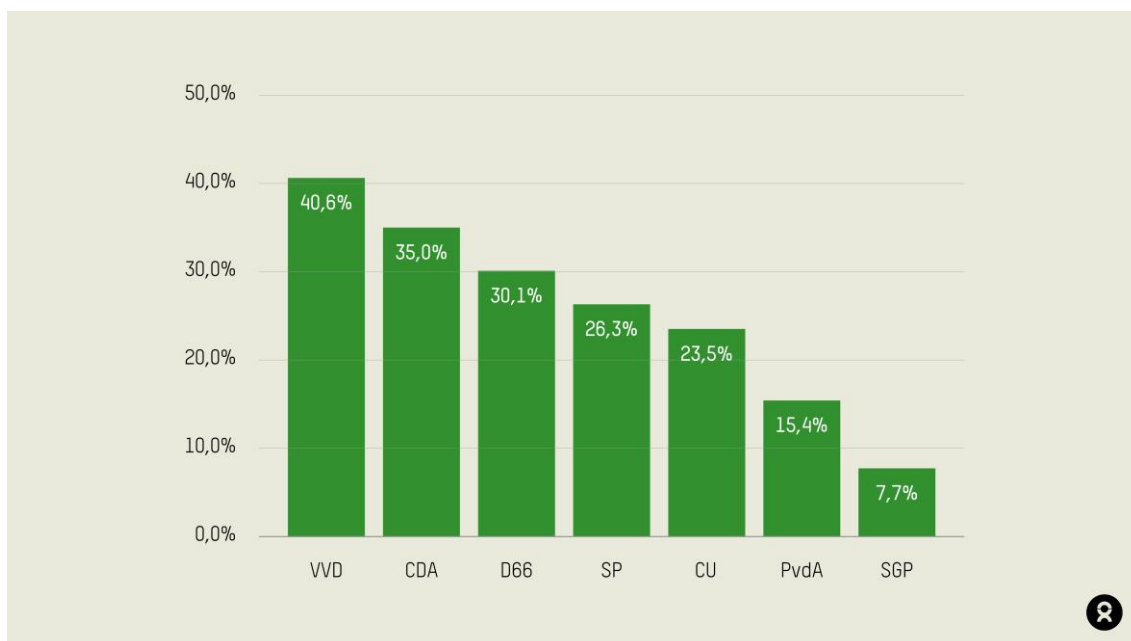
Kamerleden in de draaideur

Om de lobbydraaideur aan te pakken, gelden vanaf 2026 strengere regels. Ministers en staatssecretarissen moeten na hun ambtstermijn verplicht twee jaar 'afkoelen'. In die periode mogen ze geen lobbyfunctie bekleden op hun eigen of gerelateerde beleidsterreinen. Voor Kamerleden geldt deze beperking echter niet. Terwijl ook zij dankzij hun Kamerlidmaatschap beschikken over zeer specifieke informatie en toegang hebben tot exclusieve netwerken. En ook zij kunnen al tijdens hun ambtsperiode voorsorteren op mogelijke vervolgfuncties in het bedrijfsleven.

Dat de lobbydraaideur tussen politiek en bedrijfsleven ook bij Kamerleden kan voorkomen, zien we bijvoorbeeld bij de vervolgfunctie van voormalig D66 Kamerlid Romke de Jong. Ongeveer een jaar na zijn termijn in de Tweede Kamer, waar hij onder andere het mkb en economische zaken in zijn portefeuille had, werd hij ambassadeur bij FamilieBedrijven Nederland, een organisatie die politiek lobbyt voor het belang van familiebedrijven.

Tussen de politieke partijen bestaan grote verschillen. Zo levert de VVD in absolute zin de meeste oud-politici die naar een lobbyfunctie doorstromen. Ook vergeleken met andere partijen vervolgen VVD-ers hun carrière het vaakst met een lobbyfunctie: 41% van alle VVD-ers gaat verder als lobbyist. Tijdens het debat over een lobbyregister in het voorjaar van 2024 liet de VVD weten geen voorstander van een lobbyregister te zijn.

Figuur 4: Aandeel lobbyvervolgfuncties (bij bedrijven, branche-organisaties of lobby-bureaus), per politieke partij⁷

⁷ Hierin zijn alleen partijen meegenomen waarvoor ten minste tien vervolgfuncties zijn geregistreerd. Deze grafiek gaat over de vervolgfuncties van alle oud-Kamerleden die actief waren tussen maart 2021 en december 2023.

4. Beperk de invloed van superrijken en bescherm de democratie

Door politieke invloed te kopen, sturen superrijke Nederlanders het beleid in hun eigen voordeel. Zo ontstaat een 'geld-macht-spiraal' die de kloof tussen arm en rijk steeds verder verdiept en de fundamenteën van onze democratie bedreigt, zoals uitgelegd in onderstaande figuur.

Figuur 5: De relaties tussen bedrijfsleven, de superrijken en politiek.

Hoewel het in de praktijk moeilijk is om ervoor te zorgen dat iedere burger evenveel invloed heeft op politieke besluitvorming, zijn er wel degelijk maatregelen die de bovengemiddelde invloed van deze selecte groep rijke Nederlanders op onze democratie en samenleving kunnen beperken. Wat kunnen we doen om de invloed van deze rijkste Nederlanders te beperken?

1. Een eerlijk belastingstelsel

Belastingen moeten ervoor zorgen dat de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen. Dat is rechtvaardig én helpt om het vertrouwen in de overheid en onze democratie te versterken. Want waarom zou je een overheid vertrouwen die overduidelijk haar rijkste inwoners bevoordeelt? Een eerlijk belastingstelsel zorgt voor voldoende overheidsinkomsten om voorzieningen als onderwijs, huisvesting en zorg voor iedereen toegankelijk te maken.

Daarom moet de aankomende regering:

- Aantoonbaar ondoelmatige belastingvoordelen afschaffen.
- De vele mogelijkheden afsluiten waarmee grote bedrijven en superrijken belasting ontwijken.
- Een netto vermogensbelasting voor de allerrijkste Nederlanders invoeren van:
 - 2% op vermogen boven € 2,3 miljoen (de rijkste 1%)
 - 3% op vermogen boven € 50 miljoen
 - 5% op vermogen boven € 1 miljard

- Grote erfenissen zwaarder belasten dan kleine: erfdelen bóven € 100.000 moeten meer erfbelasting betalen, in oplopende tarieven tot 40% bij € 2,3 miljoen. Erfdelen tot € 100.000 voor (pleeg- en stief-)kinderen moeten juist belastingvrij zijn.

2. Niet te koop: politieke invloed

De democratie, inclusief een diversiteit aan politieke partijen, is een publiek goed. Daar betalen we samen voor, via de overheid. Het kán niet zo zijn dat mensen met veel geld politieke invloed kopen.

Daarom moet de aankomende regering:

- Donaties van bedrijven aan politieke partijen verbieden.
- Een veel lager maximum – van bijvoorbeeld € 2.500 – stellen aan donaties van particulieren (nu is dat € 100.000).
- Elke gift binnen drie dagen publiceren.

3. Zet de draaideur stil

Ministers, staatssecretarissen én Kamerleden behartigen de belangen van ons allemaal, niet alleen die van een kleine groep rijken en grote bedrijven. De informatie en het netwerk die zij opdoen in hun *publieke* ambt, mogen ze vervolgens niet inzetten voor de zakelijke en financiële belangen van bedrijven en hun lobbyclubs.

Daarom moet de aankomende regering:

- Een lobbyregister publiceren dat volledig inzicht biedt in alle lobbyactiviteiten van bewindspersonen en volksvertegenwoordigers én van lobbyisten. Zij zijn verplicht dit zelf bij te houden.
- Net zoals ministers en staatssecretarissen moeten ook oud-Kamerleden een mogelijke vervolgfunctie melden bij een onafhankelijk orgaan. Dit toetst of er geen sprake is van belangenverstrengeling.
- De afkoelperiode van twee jaar die nu voor bewindspersonen geldt, moet ook gelden voor Kamerleden. Dus geen vervolgfunctie als belangenbehartiger voor bedrijven op (gerelateerde) beleidsterreinen in die twee jaar.
- Politici moeten bewust gemaakt worden van hun rol en verantwoordelijkheden binnen een transparante bestuurscultuur.

Iedere euro die niet wordt geïnd aan belasting van de superrijken, is een euro die niet uitgegeven kan worden aan het bestrijden van armoede, beter onderwijs, betere ouderenzorg of een fatsoenlijk huis voor iedereen. Ieder gift van een vermogend individu of bedrijf aan een politieke partij zorgt voor onevenredige invloed ten opzichte van burgers. En iedere oud-politicus die zijn netwerk misbruikt voor bedrijfs- of eigenbelang, ondermijnt het vertrouwen van Nederlanders in de politiek. Daarom moeten de superrijken eerlijk belast worden, hebben we een transparante overheid nodig en moet de politieke invloed van grote bedrijven en rijke individuen sterk aan banden worden gelegd. Dat is niet alleen rechtvaardig, maar ook cruciaal voor het functioneren van onze democratie en samenleving.

Verantwoording

Het rapport 'Rijker dan ooit, machtiger dan ooit' is tot stand gekomen door een samenwerking van Oxfam Novib met onderzoekers. Het rapport is geschreven door Inge van de Brug (onderzoeker Oxfam Novib) en Bram Joanknecht (expert economische gelijkheid Oxfam Novib).

Dr. Frederik Heitmüller, onafhankelijk onderzoeker op het gebied van fiscaal beleid, deed het onderzoek naar vermogensongelijkheid. Open State Foundation (Dr. Rob van Dijk en Marlinde Weener) deed onderzoek naar giften van politieke partijen en de draai-deur-lobby. Aanvullend onderzoek naar giften aan politieke partijen, en naar de Quote 500-leden is gedaan door Oxfam Novib (Inge van de Brug).

De standpunten en beleidsaanbevelingen in dit rapport weerspiegelen de visie van Oxfam Novib.

Verschillende Oxfam Novib experts hebben bijgedragen aan het rapport:

Jules van Os (persvoorlichter)
Roy Vink (senior campaigner)
Winne van Woerden (expert Nieuwe Economie)